

Myrdet af achineserne i Rigas

I Thisted Kirkes våbenhus sidder en mindetavle. Den ses på væggen til venstre lige inden for kirkedøren. Af mindetavlen fremgår det, at den unge skibskaptajn Vilhelm Sophus Hansen i 1886 blev dræbt af indfødte på Sumatra, kun 39 år gammel.

Søndag efter søndag går kirkegængere forbi denne tavle, og sandsynligvis har mange undret sig over, hvorfor kaptajn Hansen blev »myrdet af achineserne i Rigas« for over 100 år siden. Det skulle denne artikel gerne afdække.

Vilhelm Sophus Hansen blev født den 15. december 1846 på gården »Legind« i Nørhå Sogn, Thy, som søn af etatsråd Carl A.H. Hansen og hustru Laurentze Hansen. Familien flyttede i begyndelsen af 1850'erne til Thisted, hvor Vilhelm tilbragte sin barndom.

Vi ved ikke meget om hans skolegang og om han tog en egentlig søfartsuddannelse, men som 29-årig rejste han i 1876 til Sydøstasien, nærmere bestemt Singapore. Her blev han ansat som kaptajn på dampskibet »Rajah Kongsee Atjeh« der ejedes af et kinesisk firma. Firmaet havde kontrakt med det hollandske kolonistyre i Hollandsk Ostindien, og »Rajah Kongsee Atjeh« sejlede som troppetransport- og fragtskib for den hollandske orlogsflåde.

Siden Holland i en traktat med England i 1871 havde fået fastslået Sumatra som sit koloniområde, var der opstået stridigheder mellem kolonitropperne og de indfødte krigsfyrster i Sumatras nordlige region: Achin. Da hollænderne i 1873 indtog den achinesiske hovedstad Kota Radja, og afsatte de indfødtes overhoved, Sultanen af Achin, brød stridighederne for alvor ud i lys lue. Krigsfyrsterne kastede sig ud i en regulær guerillakrig. Fra 1873 og helt frem

til 1903 bølgede kampene frem og tilbage, i hvad der skulle vise sig at blive Hollands længstvarende kolonikrig.

I perioden 1876-78 sejlede kaptajn Hansen forsyninger fra de britiske koloniområder på Malacca-halvøen¹ til de hollandske tropper i Achin. Han sejlede ikke alene med proviant og udstyr, men transporterede også friske tropper til garnisonerne i Achin og returnerede med sårede og syge soldater. Tit blev skibet skarpt forfulgt af de achinesiske krigsfyrsters skibe, og Hansen blev da også indstillet til en medalje for sit mod af de hollandske myndigheder, en medalje han dog ikke nåede at få.

Men i sidste ende tvang de anstrengende og smittefarlige transporter af syge og sårede tropper, samt svære anfald af malaria, kaptajn Hansen til at vende hjem til Danmark i 1878 for at genvinde helbredet. Han var da 31 år.

Familien i Thisted sørgede for at han hurtigt fik samlet kræfter, og han fik lejlighed til at besøge slægt og venner. Det var sandsynligvis ved en familiesammenkomst i præstegården på Fur, at kaptajn Hansen mødte sin udkårne første gang.

Hans farbror, sognepræst Anton C. Hansen, havde haft embede på Færøerne i

Kort over det nordlige Sumatra, Achin.

perioden 1861-1870. Der havde pastor Hansen og hans hustru Elisabeth adopteret den færøske pige Jacobine Joensen, idet de selv var barnløse. Jacobine var således kaptajn Hansens halvkusine. Pastor Hansen fik i 1870 embede på Fur og der havde præstefamilien nu boet i 8 år.

Jacobine var 19 år da hun og den unge kaptajn Hansen i 1878 faldt for hinanden. Allerede den 8. januar 1879 viedes i Skive Kirke: »*Skibscapitain Vilhelm Sophus Hansen, 32 Aar, af Singapoer, til pige Jacobine Christine Marie Joensen, af Fuur Præstegaard, 20 Aar.*« På grund af brudens unge alder måtte parret have kongebrev, før de kunne blive gift.

Kaptajn Hansen var nu ved bedre helbred, og senere på året rejste det nygifte par til Sydøstasien. De bosatte sig i Penang, på den nordvestlige del af Malacca-halvøen, hvor de flyttede ind på en pension.

Hansen begyndte igen at sejle for sin tidligere arbejdsgiver, dennegang som kap-

tajn på dampskibet »Hok Canton«, et 54 meter langt skib med ca. 100 mands besætning. Jacobines helbred tålte ikke det asiatiske klima, og i 1881 og igen i 1883 blev hun nødsaget til, i nogle måneder, at vende hjem til Danmark for at komme til hægterne igen.

Når hun ellers havde tid og kræfter til det, sejlede hun sammen med sin mand på hans rute mellem Penang og Olehleh, som er Kota Radjas havneby. Lasten bestod hovedsageligt af proviant og andre forsyninger til den hollandske garnison i achinesernes hovedstad.

For bedre at kunne forstå de hændelser, som senere overgik ægteparret Hansen, må vi først se lidt på baggrunden for de krigstilstande, der herskede i dette hjørne af verden, sommeren 1886.

Achin

Sumatra er den vestligste af de såkaldte Store Sundaøer i Indonesien. Den er 1750 km. lang men kun 400 km. bred på det bredeste sted. Langs vestkysten løber en bjergkæde og kysten er sandet og klippefyldt, mens østkysten består af lave flodaflejringer og har derfor store sumpede strækninger. Øen gennemskæres af ækvator og har tropisk klima med helårsregn. Store dele af øen er dækket af tæt regnskov.

Det nordlige Sumatra, Achin, har i de seneste århundreder været domineret af tre kulturer, den achinesiske, den malajiske og Batak-kulturen, hvoraf den førstnævnte klart har domineret de to andre.

Batakerne har ikke et statssystem, og derfor er familieklanen det vigtigste sociale element udenfor landsbystyret. Malajerne har derimod det klassiske muhamedan-

Rigas-bugten.

ske monarki, med en sultan og underordnede rajahs.

Achineserne, som oprindeligt var stærkest påvirket af den muslimske indflydelse, har i realiteten aldrig været under én og samme hersker, selvom deres overhoved, efter muhamedansk mønster, formelt var Sultanen af Achin. Hans magt og indflydelse var først og fremmest baseret på et handelsmonopol og kontrol med handelen i Achins hovedstad Kota Radja. Han var samtidig det religiøse overhoved, og således respekteret i det gejstlige hieraki. Men da handelen i midten af 1800-tallet begyndte at gå dårligt, indskrænkedes hans magt til hovedstaden og dens nærmeste omgivelser. Udover sit handelsmonopol havde sultanen ialt 9 privilegier, hvoraf de 5 dog var retten til at idømme undersåtter sjældent anvendte straffe, mens 2 var af

ren ceremoniel karakter – hvoraf det ene var retten til at affyre en kanon ved solopgang. De to sidste privilegier var de vigtigste: retten til at udstede skrevne ordrer og introduktionsbreve, samt monopol på møntslagning.

Da hollænderne i 1873 indtog Achin, holdt sultanen til i et stærkt forfaldent palads, og med en meget reduceret indtægt kunne han knapt aflønne det beskedne hof. I enhver henseende var han, efter hollændernes mening, den fattigste og mest usle hersker i hele Indonesien.

En af de hollandske guvernører udtrykte det således, at sultanen »blev æret alle steder men ikke adlydt af nogen«. Da hollænderne indtog paladset, flygtede sultanen til Pidie og den sidste rest af sultanatets foruds storhed forsvandt efterhånden, inden det i 1903 helt ophørte med at eksistere.

Da sultanens handelsmonopol naturligvis medførte, at han først og fremmest havde en stærk interesse i at skaffe gode handelsforbindelser med udlandet, og ikke nødvendigvis behøvede hjælp eller understøttelse fra Achins småfyrster, havde disse krigsfyrster² frit spil.

Under det hollandske kolonistyre blev Achin inddelt i 6 administrative områder: 1. Store Achin, 2. Pidie, 3. Achins nordkyst, 4. Achins østkyst, 5. Gajo og Alas samt 6. Achins vestkyst.

Hvert af disse områder var inddelt i distrikter, som igen var inddelt i mukims (gejstlige områder, som f.eks. vores stifter) og disse var inddelt i gampongs (by- eller landsby-områder). Hvert distrikt var ledet af en krigsfyrste, som bar titlen Teuku, hvilket nærmest svarer til det danske »højærværdige«. Deres position i forhold til sultanen svarede nogenlunde til den

europæiske middelalders hertuger, baroner og grevers stilling i forhold til svage konger. De achinesiske fyrster, som bekrigede hollænderne, kaldtes da også »røverbaroner« af de hollandske myndigheder.

Krigsfyrsterne var allerede fra den tidlige middelalder de reelle ledere af landet. De var på een gang fyrste, dommer og øverste militærchef i deres distrikt og de tolererede ingen indblanding udfra. Da deres magtposition var af ældre dato end sultanatets, og da de ikke blev udpeget af denne, men fik titelen i arv, anerkendte de heller ikke sultanens autoritet, bortset fra i religiøse og storpolitiske spørgsmål.

Krigsfyrsterne fik indtægter gennem indkrævning af told og afgifter. De gav en lille del af indtægterne videre til sultanen i dennes egenskab af religiøs og, i anden række, statsligt overhoved. I deres egenskab af dommere fik de endvidere betaling

Achinesisk landsby.

for at afgøre retssager. De få fyrster der accepterede hollænderne, og derved kom til at fungere som deres lokale repræsentanter, fik løn af de hollandske myndigheder. Indtil hollænderne kom, førte krigsfyrsterne af og til indbyrdes kampe om territorier og dermed markeds- og handelspladser. Men da kolonimagten dukkede op med en tro på anvendelsen af magt fremfor forhandling og samarbejde, blev næsten alle krigsfyrsterne forenet i den fælles kamp mod europæerne. Det lykkedes kun sjældent for hollænderne at få enkelte krigsfyrster som allierede, og det kun for kortere perioder. 70 år senere, under 2. Verdenskrig, begik japanerne den samme strategiske fejl.

Fyrstens hær blev anført af en *banta*, oftest en yngre bror, søn eller anden mandlig slægtning. Hans rådgivere og øvrige nærmeste håndgangne mænd kaldtes *rakans* og boede, som bantaen, i og omkring hans residens. Fyrsten sørgede for mad og løn til sine rakans og deres familier mod til gengæld at have deres ubetingede loyalitet.

Siden 1873 havde der som nævnt været større og mindre sammenstød mellem de achinesiske krigsfyrster og de hollandske kolonimyndigheder. En begivenhed som for alvor satte sindene i oprør, og senere fik indirekte betydning for kaptajn Hansen og hans hustrus skæbne, tog sin begyndelse en novembernat 1883.

»Nisero« og de britisk-hollandske relationer, 1883-84

Om aftenen den 8. november 1883, løb det britiske dampskib »Nisero« på grund nær

udløbet af Panga-floden, ca. 65 km. nord for havnebyen Meulaboh, på Achins vestkyst.

Det kun ét år gamle skib var på vej fra Surabaya, i det østlige Java, til Suez i Ægypten med en ladning sukker. Skibets fører, kaptajn Woodhouse, besluttede undervejs at gå ind i Olehleh på nordspidsen af Achin, for der at laste kul til skibets maskine. Hvad der senere bragte skibet så langt på afveje som til Panga, vil altid forblive et mysterium. Kaptajn Woodhouse fortalte senere, ved et søforhør i Penang, at der den aften blæste en stærk kuling, og at han ved grundstødningen troede at skibet befandt sig 65 kilometer fra land. Denne udtalelse, samt det faktum at ingen ombord efter sigende havde bemærket den bjergrige kyst mens det endnu var lyst, fik hollænderne til at rette beskyldninger mod skibets ejer, »Pinkney & Sons« i Sunderland, England, for enten at have forsøgt forsikringssvindel eller at have smuglet våben til Achineserne. Motiverne bag og/eller årsagerne til at skibet var på afveje blev som nævnt aldrig opklaret, men dette spørgsmål blev imidlertid overskygget af de efterfølgende begivenheder.

Straks efter grundstødningen var det klart for kaptajnen og hans besætning, at skib og last ikke stod til at redde. I løbet af de næste to timer fik de 29 sømænd reddet sig i land på den ukendte strand, mens skibet blev slået til vrag på de undersøiske skræ. Her ventede de, indtil det blev lyst. Næste dag spredtes nyheden om »Nisero«s skæbne op og ned langs kysten. De lokale indfødte beværtede de skibbrudne og afventede sammen med dem, hvad der nu ville ske.

Om aftenen ankom Teuku Imam Muda af Teunom for at tage sig af sagen. Han var den mest betydningsfulde achinesiske

krigsfyrste i området. Heldigvis for kaptajnen og hans besætning kunne skibets kinesiske kok tale en smule malajisk, nok til at forklare for krigsfyrsten, at de var briter og ikke hollændere. Sandheden var dog, at kun 18 besætningsmedlemmer var britiske, mens de resterende 11 var en skønssom blanding af hollændere, tyskere, italienere, amerikanere, nordmænd og kinesere.

Teuku imam muda af Teunom

Teuku Imam Muda anså det grundstødte skib og dets besætning som en gave sendt fra Allah. Her var et middel til at få erstatning for de tab, han mente hollænderne havde påført ham. Efter at have plyndret vraget tog han skibsbesætningen med til sit hovedkvarter ved Teunom-floden og afventede begivenhedernes gang.

Teunom ligger i det område, som mellem 1839 og 1860-erne var centrum for Sumatra's peberdyrkning. Selvom byen blev grundlagt og befolket i begyndelsen af det 19. århundrede, var Teunoms eksport meget lille, p.g.a. byens meget vanskeligt tilgængelige havn, der kun tillod handel nogle få dage om året. Først under den energiske og initiativrige Teuku Imam Mudas styre i 1870'erne fik man, via havnebyen Bubun, afsat en peberproduktion på over 370 t. om året og byen dominerede nu naboområderne Bubun, Wojla og Panga. I februar 1874 anførte Teuku Imam Muda 800 af sine mænd i det achinesiske forsvar af Store Achin, området omkring den achinesiske hovedstad, med et tab på 300 mand. Før han i maj 1874 returnerede til Teunom, efter at hollænderne havde erobret Store Achin, svor Teuku Imam Muda at han aldrig ville overgive sig til det

Hollandsk Ostindiske Kompagni, et løfte han overholdt mere stædigt end de fleste andre krigsfyrster.

I marts 1877 måtte han dog indgå en aftale med »kompagniet«, dels fordi den hollandsk blokade af hans havne havde medført en lagerophobning af 1230 t. peber, som skulle afhændes, og dels fordi Teuku Imam Muda's nærmeste rival i byen Meulaboh havde åbnet sin havn for hollænderne og endda tilladt dem at etablere en befæstet militærforlægning der. Teuku Imam Muda følte sig derfor tvunget til at handle med hollænderne men indgik sam-

Achinesisk kriger.

tidigt ikke ikke i nogen form for yderligere samarbejde med dem. Tværtimod lagde han sig hurtigt ud med den militære chef for troppestykkeren i Meulaboh, K.F.H. van Langen, som ofte klagede over de gentagne angreb på sin forlægning og som havde en stærkt begrundet mistanke om, at Teuku Imam Muda stod bag. Et storstilet angreb på den hollandske militærpost i oktober 1882, udført af achinesere fra bl.a. Bubun og Wojla, var dråben der fik bægeret til at flyde over. En advarsel om angrebet, som Teuku Imam Muda sendte til van Langen, kom »tilfældigt« en dag for sent. Van Langen troede heller ikke denne gang på Teuku Imam Muda, da denne nægtede at have stået bag angrebet. Den 13. december 1882 angreb van Langen, sammen med sine achinesiske allierede fra Meulaboh, Teuku Imam Muda's vigtigste havn Bubun, og lykkede derefter de øvrige havne i hans område. I januar 1883 bombarderede hollandske kanonbåde selve Teunom og havde derved bragt Teuku Imam Muda helt i knæ. »Nisero«s forlis den 8. november 1883 kunne derfor ikke komme mere belejligt for ham – nu var det op til de hollandske myndigheder at komme med et udspil.

De indledende forhandlinger

Teuku Imam Muda var endnu ikke klar over hvilket røre han skabte i det spændte forhold mellem England og Holland i spørgsmålet om overhøjhedsretten til Sumatra.

Van Langen kontaktede straks Teuku Imam Muda, og som den stedlige hollandske myndighed krævede han fangerne frigivet og ført til Meulaboh.

Van Langen afventede stadigvæk svar, da han den 20. november fik bemyndigelse fra den hollandske guvernør af Achin, P.F.L. Tobias, til at tilbyde Teuku Imam Muda op til 100.000 \$ hvis han ville frigive fangerne. Derpå kontaktede van Langen to mænd, som begge kendte Teuku Imam Muda og som kunne forhandle med ham på vegne af de hollandske myndigheder. Den ene, franskmænd Edouard Roura foretog opmålinger i området, udsendt af den franske regering, og den anden, Teuku Yit, var den førende handelsmand i Teunom. Van Langen fandt dem i Bubun og begge indvilgede straks i at hjælpe til under forhandlingerne og de drog afsted allerede dagen efter.

Den 21. november ankom en budbringer fra Teuku Imam Muda. Han sendte et eneste skriftligt krav, nemlig at han fik udbetalt 5.000 \$, som hollænderne skyldte ham for en sending peber. Sendingen var i sin tid blevet lastet på et hollandsk skib, men dårligt vejr havde tvunget kaptajnen til at afsejle, før lasten var blevet betalt. Budbringeren, som kom til van Langen med brevet, kunne dog tilføje, at Teuku Imam Muda samtidigt håbede på at få genåbnet sine havne.

Dagen efter nåede nyheden om »Nisero«s forlis til Penang, og derfra videre ud i verden. Englænderne reagerede straks. De sendte kanonbåden »Pegasus«, et skib med 6 kanoner og 140 mands besætning, til Achin. Det anløb Olehleh den 26. november og samme dag blev der afholdt et møde der mellem Commander Bickford fra »Pegasus«, den britiske konsul Kennedy, van Langen og den hollandske guvernør Tobias. Sidstnævnte kunne berolige de udsendte englændere med, at man fra hollandsk side var indstillet på dels at åbne alle Teuku Imam Muda's havne og dels at

udbetale de 5.000 \$, som den hollandske handelsmand skyldte for peberlasten.

Den 28. november sejlede Bickford, Kennedy og van Langen sammen til Rigas, en sikker bugt nord for Teuonom, hvorfra de sendte et brev med ovennævnte tilbud til Teuku Imam Muda.

Brevet nåede frem to dage senere. Men i mellemtiden havde Teuku Imam Muda forhandlet med Edouard Roura og Teuku Yit, som helt givet gav ham en idé om hvilken utrolig stærk forhandlingsposition han sad i. Ihvertfald blev hans svar denne gang et langt større krav. For det første krævede han en garanti fra den britiske konsul om at Teuoms havne i al fremtid skulle fritages for samtlige handelsrestriktioner og for det andet, at hollænderne skulle betale 300.000 \$ som kompensation for de skader, de havde forvoldt ved bombardementerne tidligere på året.

Kravet om en britisk garanti i et hollandsk koloniområde var en diplomatisk genistreg, som straks gjorde hele affæren til et internationalt anliggende. Hollænderne tillagde de to udsendte »forhandlere«, Roura og Teuku Yit, »æren« for denne vending i sagen.

Man sendte den lokale krigsfyrste fra Rigas afsted til Teuku Imam Muda for endnu en gang at forelægge det oprindelige tilbud, men dette rokkede ikke ved Teuku Imam Mudas nye krav. Han løslod dog tre besætningsmedlemmer, som fik lov til at tage med den udsendte krigsfyrste tilbage til Rigas. Blandt de tre var skibets kaptajn. Woodhouse havde nemlig tilbudt Teuku Imam Muda, at han måtte dræbe hele besætningen, inklusive kaptajnens nevø, hvis de tre ikke vendte tilbage efter at have forhandlet med den britiske konsul. Teuku Imam Muda løslod derfor kaptajnen, 2. maskinisten, som var meget

syg, og den malajtalende kinesiske kok, som han meget omhyggeligt forklarede sine synspunkter og krav. Ingen af de tre ønskede imidlertid at vende tilbage efter at de først var kommet i sikkerhed. Da Teuku Imam Muda erfarede dette, indlod han sig naturligvis ikke fremover på lignende arrangementer.

Tobias var ikke indstillet på at tilføje yderligere til det oprindelige tilbud, udover en mindre sum til opfyldelse af fangernes behov for klæder og mad. Englænderne kunne ikke give nogen garantier vedrørende Sumatra, og derfor så han ingen anden udvej end at fastsætte et ultimatum. Hvis ikke Teuku Imam Muda gik med til den tilbudte løsning inden den 13. december 1883, ville Teuonom blive angrebet og ødelagt af hollandske tropper. Teuku Imam Muda var tilsyneladende upåvirket af dette ultimatum, og hollænderne begyndte at planlægge en straffeekspedition.

I mellemtiden var englænderne blevet i tvivl om hollændernes evne til at befri fangerne. Samtidigt ville et engelsk initiativ måske betyde fremtidige handelsmuligheder og indflydelse på Sumatra. Man valgte derfor at sende »Pegasus« afsted til Teuonom-flodens munding for, uden hollandsk medvirken, at overbringe et brev fra den engelske regering og en gave til Teuku Imam Muda. Det engelske forhandlingsforsøg lykkedes imidlertid heller ikke og man forsøgte nu fra engelsk side at forhale afsendelsen af den hollandske troppestyrke, idet man frygtede, at en konfrontation ville betyde døden for fangerne.

En af de første dage i januar 1884 sendte man fra engelsk side en ny føler ud. Denne gang var det den danske kaptajn L. Christiansen, som i flere år havde sejlet på Sumatras vestkyst og som derfor kendte Teuku Imam Muda. Han opnåede heller

ikke det forventede resultat under sine samtaler med fyrsten, som nu havde bedt Teuku Yit om officielt at fungere som hans nærmeste rådgiver. Kaptajn Christiansen fik dog fyrstens forsikring om, at hvis hollænderne angreb, som de havde truet med, ville han ikke dræbe fangerne men blot føre dem længere ind i landet.

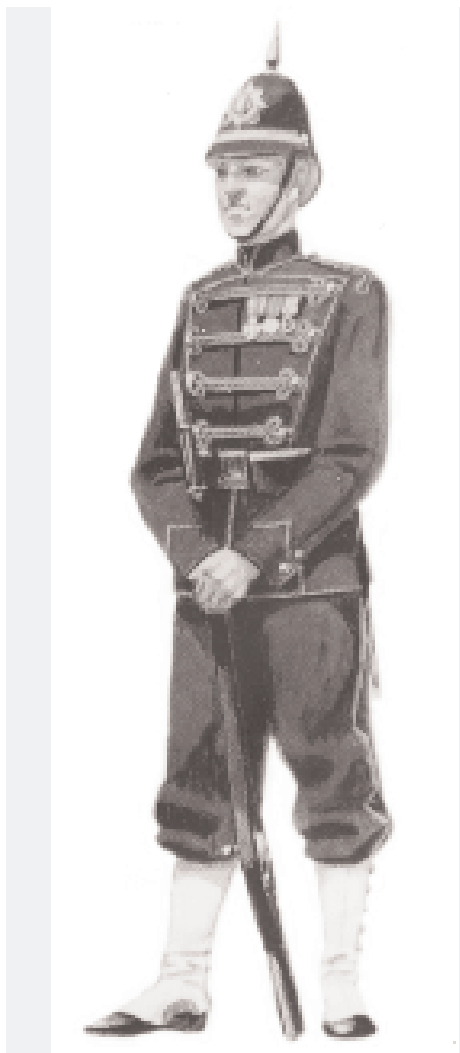
Situationen skærpes

Få dage senere, den 7. januar 1884, gjorde Tobias alvor af sine trusler. Under svære kampe blev en troppstyrke landsat ved Teunom. Hollænderne mistede 10 mænd mens de achinesiske tab var noget større. Derefter blev alle peberplantager og landsbyerne omkring Teunom-flodens munding, herunder Teuku Imam Muda's »hovedstad«, hvor fangerne havde været indtil da, nedbrændt af de hollandske tropper. Fangerne var nu, af fyrstens hovedstyrke, blevet ført længere op ad floden, ind i skov- og bjergområderne.

Tobias havde ikke set anden udvej end at bruge den militære magt, og aktionen var forinden blevet sanktioneret af den engelske konsul, under forudsætning af, at en mindre troppstyrke blev ladet tilbage for at kunne hjælpe eventuelle undslupne fanger. Men den militære leder af aktionen, oberst Demmeni, kunne imidlertid ikke afse det fornødne mandskab til dette. Istedet forsøgte man nu at forsyne Teuku Imam Muda's lokale fjender med våben og ammunition. Både angrebet og hollændernes støtte til hans fjender, tvang Teuku Imam Muda til at søge støtte hos de religiøse og mere militante ledere blandt achineserne. En forhandlingsløsning var dermed blevet endnu vanskeligere end før.

Den engelske guvernør af de britiske

stræde-kolonier på Malakka-halvøen, sir Frederick Weld, var rasende på dels kaptajn Woodhouse, som ikke havde holdt sit løfte om at vende tilbage til Teuku Imam Muda, og dels over de sørgelige resultater, hollænderne kunne opvise. Da van Langen, efter angrebet på Teunom, foreslog at

Hollandsk kolonisoldat i Ostindien.

man sendte en snigmorder til Teuku Imam Mudas lejr for at dræbe ham, var det mere end Weld ville stå model til. Han fik både sin egen regerings og hollændernes tilladelse til at gøre endnu et forhandlingsforsøg. En engelsk udsending fra Penang skulle een gang for alle få klarlagt Teuku Imam Muda's endegyldige krav.

Udsendingen kom til Bubun ombord på »Pegasus« den 19. februar og i de efterfølgende par uger søgte han at opnå kontakt med Teuku Imam Muda. Den 9. marts lykkedes det ham at få lov til at komme til fyrstens nye hovedkvarter. I tre dage drøftede de kravene, som stort set var udarbejdet af fyrstens rådgiver, Teuku Yit, og som stadig var uændret.

Udsendingen ankom til Achins hovedstad Kota Radja den 16. marts og forelagde situationen for den hollandske guvernør. Tobias måtte fastholde, at det stadigvæk ikke var muligt for England at forhandle på hollændernes vegne og at man derfor heller ikke kunne give Teuku Imam Muda nogen form for garanti vedrørende handelsfriheden i hans havnebyer. Herefter måtte den udsendte forhandler vende hjem til Penang med uforrettet sag.

I de efterfølgende uger steg presset på både de hollandske og de engelske myndigheder for at finde en løsning på gidselaffæren. Den 26. april spredtes nyheden om, at der blandt fangerne var udbrudt kolera og at en af dem allerede var død, mens tre var meget syge. Derved skærpedes situationen yderligere.

Englænderne begyndte i maj at lægge planer om en militær ekspedition. Den skulle gå over bjergene og bagom Teuku Imam Mudas hovedkvarter, for derved at befri fangerne uden at spørge de hollandske myndigheder og før de opdagede de engelske hensigter. Man var klar over at en

sådan militæraktion kunne medføre alt fra en mindre diplomatisk krise til en tilstand af væbnet konflikt imellem de to europæiske lande. Aktionen skulle udføres, hvis ikke fangerne var befriet ved udgangen af juli. For at lægge pres på hollænderne lod man alligevel disse planer »sive« til det hollandske udenrigsministerium.

Teuku Oemar

Hollændernes reaktion lod da heller ikke vente på sig. De indså, at de ikke længere kunne afvente et udspil fra Teuku Imam Muda, men måtte tage mere drastiske midler i brug. En af mulighederne var fortsat at yde støtte til fyrstens lokale fjender, og man valgte at udstyre en af nabofyrsterne med de nødvendige våben. Krigsfyrsten Teuku Oemar havde tidligere bekæmpet hollænderne, men chancen for at tilføje hans nærmeste konkurrent et alvorligt militært nederlag var tilsyneladende nok til at han ville skifte side.

Sammen med 32 af sine mænd blev Teuku Oemar den 3. juli sejlet til Rigasbugten, veludstyret med våben, masser af ammunition og en større pengesum til at løskøbe fangerne med, hvis det var eneste udvej. I skibets joller blev styrken sejlet ind til stranden. Næppe var de gået i land, før Oemar og hans folk dræbte de hollandske soldater, som netop havde roet dem ind til kysten, tog bådene og forsvandt ind i junglen. Med de nyerhvervede våben, ammunition og penge begyndte Teuku Oemar igen at foretage angreb på de hollandske tropper, hvorved han efterhånden vandt stor autoritet blandt indbyggerne på Achins vestkyst. Hændelsen var derfor en ren katastrofe for hollænderne, som derved stod i en endnu værre situation – snydt af

den udspekulerede og opportunistiske Teuku Oemar.

Intense forhandlinger både i England og Holland og blandt de respektive koloniale myndigheder i Strait Settlements og Achin førte i løbet af juli til et forenet forhandlingsudspil, som blev præsenteret for Teuku Imam Muda under drøftelser fra 12. august til 10. september. Holland tilbød dels at åbne fyrstens havne for handel og

Teuku Oemar ca. 1886.

dels at udbetale en sum af 10.000 \$ for den ubetalte last peber, for Teuku Yit's forhandlingsarbejde samt for fyrstens æres skyld, mod en frigivelse af fangerne. Hvis Teuku Imam Muda til gengæld ikke ville gå ind på denne løsning af konflikten, truede England og Holland med at de sammen ville sørge for en militær afstraffelse af fyrsten og hans folk, som de sent ville komme sig over.

Teuku Imam Muda var netop på dette tidspunkt ved at overveje at frigive fangerne mod et meget mindre krav, idet affæren efterhånden havde varet meget længere end han havde forestillet sig, og de gentagne angrebsforsøg, samt rygter om sådanne, havde slidt på hans nerver. Derfor var han mere end villig til at godtage de langt gunstigere betingelser som nu blev stillet. Den 10. september, efter godt 10 måneders fangenskab, kunne de resterende 18 overlevende sømænd igen gå fri.

Affæren endte til hollændernes tilfredshed, idet et afslag fra Teuku Imam Muda ville have fået store konsekvenser for det midlertidige samarbejde mellem England og Holland. Et forenet militært angreb på fyrsten ville, uanset udfaldet, have givet englænderne et fodfæste på Sumatra, som de sandsynligvis ikke ville have afgivet igen.

»Koncentrationsperioden«

Under de endelige forhandlinger med Teuku Imam Muda var guvernør Tobias civile styre den 19. august blevet erstattet af et kombineret civilt og militært styre under den nyudnævnte guvernør, oberst Demmeni.

Teuko Oemar omkring 1900 i hollandsk tjeneste.

Obersten gik straks i gang med at indskrænke det af hollænderne kontrollerede landområde, for derved at forhindre den store spredning af styrkerne. Det var alligevel svært helt at kontrollere Store Achin, og de mange små militære poster var ofte udsat for achinesiske overfald, hvilket langsomt men sikkert trættede og udmarvede kolonitroppers moral og fysik. I løbet af få måneder var det geografiske område, som hollænderne kontrollerede, indskrænket til en tredjedel af dets hidtidige størrelse, i et trekantsområdet omkring Kota Radja og havnebyen Olehleh. Den efterfølgende periode kaldes derfor »koncentrations-perioden« i den hollandske historieskrivning.

Hver side i trekanten var ca. 12 km. lang. På kystsiden sikrede kanonbådene i havnen imod angreb på Olehleh. På de to landsider etableredes en stor jordvold, og oven på denne forsvarsmur anlagde man en togbane. Banen forbandt de blokhuse og udkigsposter, som med få hundrede meters mellemrum lå langs volden. Der blev endvidere etableret en telegraflinie der ligeledes forbandt de enkelte bastioner. I et én kilometer bredt bælte umiddelbart udenfor volden blev al vegetation hugget ned og afbrændt, for derved at vanskeliggøre et overraskelsesangreb.

I marts 1885 var »koncentrationen« gennemført. Samtlige fremskudte poster var blevet nedlagt uden forstyrrelser fra

achinesernes side, og det uindtagelige fæstningsværk omkring Kota Radja stod færdigt. Det var Demmenis plan, at troppe-erne til enhver tid skulle kunne slå eventuelle achinesiske angreb på forsvarstre- kanten tilbage. Til gengæld måtte ingen soldater under nogen omstændigheder for- lade forsvarsområdet for at jage efter achi- neserne, idet soldaterne derved ville udsætte sig for bagholdsangreb i junglen. I konsekvens heraf byggede de achinesiske krigsfyrster deres egne støttepunkter få kilometer fra hollændernes fæstningsvold. Herfra kunne de lede slagets gang, uanset om det var små sabotageaktioner mod tog- banen og telegraflinien, eller det var stor- stillede angreb med flere hundrede krigere.

Bortset fra enkelte korte perioder, var hollændernes brug af blokadevåbnet mod de achinesiske havne nu ophørt, og efter den 12. april 1885 var alle havne fritaget for blokade. Man konkluderede, at effek- ten af disse blokader havde været for lille i

forhold til de store tab af handelsgevinster som kolonimagten led.

Begge disse tiltag, »koncentrationen« og ophævelsen af blokaderne, blev af de achinesiske krigsfyrster og religiøse ledere tolket som et svaghedstegn hos hollænder- ne, og de begyndte nu så småt at sætte nye angreb ind, især mod den achinesiske hovedstad Kota Radja. Rundt omkring i havnebyerne blev de hollandske militære forlægninger efterhånden nedlagt, nu hvor havnene igen var åbne for handel. Kun de havne, hvor de mest pro-hollandske fyrster residerede, blev de militære poster opret- holdt. Nu var det imidlertid ikke for at kue fyrsterne, men for at beskytte dem mod deres nærmeste nabofyrster. Der var derfor stadig hollandsk militær i Idi, Sigli og Meulaboh.

I løbet af 1885 blev det kun til mindre sammenstød, men i 1886 lykkedes det achineserne fire gange at bryde gennem hollændernes forsvarslinie. Hver gang del-

tog 2-300 achinesere og hver gang blev de efter hårde kampe tvunget på flugt igen.

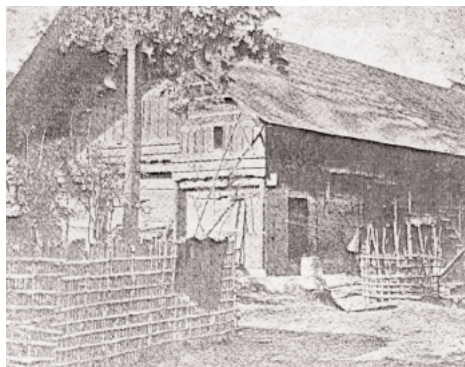
»Hok Canton«-affæren

Vi er nu nået frem til det tidspunkt, hvor ægteparret Hansen befandt sig i Penang, hvorfra Hansen, som kaptajn på det gode dampskib »Hok Canton«, sejlede i fragtfart til Olehleh og retur.

I 1884-85 var der som nævnt en periode med en vis afmatning i krigshandlingerne. »Hok Canton« kunne derfor ikke længere regne med at skulle tage returgods, eller sårede og syge soldater, med hjem fra Achin til Penang for de hollandske myndigheder. De kinesiske ejere af skibet besluttede derfor i foråret 1886, at kaptajn Hansen nu skulle sejle med peberlasten på hjemturen.

De fik en aftale i stand med den selv samme franskmænd, Eduardo Roura, som havde været stærkt impliceret i »Nisero«-forhandlingerne, vel at mærke på den achinesiske krigsfyrstes side. Roura handlede nu med peber på Achins vestkyst. Aftalen gik ud på, at kaptajn Hansen, så snart den medbragte last af proviant m.m. var blevet afleveret i Olehleh, skulle hente peberladninger i vestkystbyerne efter franskmændens anvisninger. Hansen var lidt betænkelig ved at skulle sejle langs den urolige vestkyst, hvor sørøvere og krigeriske høvdinge tit overfaldt handelsfartøjer. Han krævede derfor sikkerhed for, at skibet kun blev udklareret til havne, der var under det hollandske militærs beskyttelse. I sin rolle som fragtskib for hollænderne sejlede »Hok Canton« under hollandsk flag.

»Hok Canton« stod den 9. juni 1886 ud fra Penang med en last bestående af proviant til den hollandske garnison i Kota Rad-

Teuko Oemars hus i Koeta Brandong.

ja. Forinden var skibets 2. maskinmester, mr. Fulton, blevet syg, og kaptajn Hansen skulle finde en der kunne tage hans plads indtil han igen blev rask. Hansen fandt frem til en 43-årig skotte ved navn John Fay, som straks indvilgede i at tage turen med til Achin og retur som 2. maskinmester på »Hok Canton«. Det skulle han senere komme til at fortryde bittert.

Skibet nåede frem til Olehleh og fik afleveret lasten. Franskmænden havde efterladt en besked, hvori han meddelte kaptajn Hansen, at en ladning peber til en værdi af 5.000 \$ (= ca. 19.000 kr.) skulle afhentes i landsbyen Rigas, ca. 130 km. syd for Olehleh. Her ville Roura møde ham med sin brig »Eagle«, et 11 år gammelt træsejlskib bygget i Bangkok.

Hansen fik de hollandske myndigheders tilladelse til at anløbe Rigas-bugten, og blev samtidig forsikret om, at Rigas var under hollandsk beskyttelse og kontrol.

Søndag den 13. juni 1886 afsejlede »Hok Canton« ved middagstid fra Olehleh med kurs mod Rigas-bugten. Efter godt 6 timers sejlads var de fremme og kaptajn Hansen lod ankeret gå – klokken var ca. 19.00 og det var allerede mørkt, så peberhandelen måtte vente til næste morgen.

Længere inde i bugten kunne kaptajn Hansen skimte »Eagle«, som allerede lå for anker. Aftalen gik ud på at Roura næste morgen skulle foretage den endelige handel i land, hvorefter pengene fra »Hok Canton« skulle udbetales, og samtidigt skulle peberlasten bringes ombord.

Selvom Rigas blev betegnet som et sikkert anløbssted, så var »Nisero«-affæren to år tidligere stadigvæk et hyppigt samtaleemne i Penang og Olehleh. Kaptajn Hansen satte derfor alligevel et par udkigsposter på vagt i hver ende af skibet, mens han selv overnattede på skibets kommandobro sammen med Jacobine. 1. maskinmesteren, en 37-årig skotte ved navn Robert McCulloch, sov i en dæksstol i sidegangen. Nat-ten forløb imidlertid fredeligt.

Ved daggry næste morgen, kl. ca. 05.00, tog Eduardo Roura en jolle og roede i land. Han ville finde frem til sælgeren af peberladningen for at aftale den endelige pris.

Ca. to timer senere, mens kaptajn Hansen og hans kone stadig befandt sig på skibets bro, kom 1. styrmanden, en tysker ved navn Lübke, op til dem. 1. maskinmesteren lå stadig i sin dæksstol og sov og det samme gjorde 2. maskinmesteren i sin kahyt. Kaptajn Hansen og Lübke begyndte at blive lidt urolig for franskmændene, som endnu ikke var vendt tilbage.

Mens de spejdede ind mod kysten, så de nogle indfødte som begyndte at padle ud til »Hok Canton« i deres både.

Få minutter senere gled den første båd med 5-6 achinesere op på siden af »Hok Canton«. Den blev efterfulgt af yderligere 6 både med ligeså mange achinesere i hver, og hurtigt entrede de skibet – ialt 32 mand.

I første omgang tog ingen af skibets officerer sig af dette. De indfødte kom

næsten altid om bord på denne måde for at tuskhandle med besætningen om deres varer. Nu lød der imidlertid pludselig et råb – Teuku Oemar, som nu var den mægtigste achinesiske krigsfyrste og sørøver på Achins vestkyst var kommet til stede i Rouras jolle. Oemar havde i de sidste par år bekæmpet de hollandske tropper mere indædt og med større styrke end nogen anden achinesisk fyrste. Nu tog begivenhederne fart.

Så snart de var kommet om bord, placerede achineserne sig på forudbestemte pladser over hele skibet. De prøvede straks at pågribe skibets 4 europæiske officerer samt fru Hansen. Da »Hok Canton« førte hollandsk flag, antog Oemar sandsynligvis at de alle fem var hollændere. Da achineserne greb fat i 1. styrmanden, satte han sig øjeblikkeligt til modværge. Efter en kort kamp blev han dræbt på stedet med 6 revolvereskud. 1. Maskinmesteren, der havde ligget og slumret i dæksstolen da achineserne kom ombord, blev nu brutalt vækket. Efter at have forsvaret sig tappert i et større håndgemæng, blev også han dræbt af overfaldsmændene. Kaptajn Hansen forsøgte at bide fra sig med en daggert, men han fik et alvorligt sabelhug i ansigtet og kort efter et hug i skulderen. Samtidigt fik Jacobine et knivstik i armen, hvorefter de begge overgav sig. Det samme gjorde 2. maskinmesteren, idet han, da han kom ud af sin kahyt, straks blev overrumplet af de bevæbnede achinesere.

Under hele dette optrin blev den indfødte besætning holdt på afstand af begivenhederne. De tre overlevende europæere blev af achineserne bundet til skibets ræling, hvorefter Teuku Oemar anførte plyndringen af skibet. De tog alt af værdi, inklusive samtlige våben og den tilhørende ammunition. Plyndringsgodset blev firet

ned i bådene, hvorefter achineserne løsne-
de de tre europæeres bånd for at tage dem
med som fanger. I samme øjeblik han var
fri, sprang den hårdtsårrede kaptajn Hansen
over bord, tæt fulgt af Jacobine, i et desperat
flugtforsøg. De var imidlertid begge så
afkræftede af deres sår, at achineserne hurtig-
t kunne hale dem begge op i deres både,
og tage dem med ind i land. Her besvime-
de kaptajn Hansen og få minutter senere
udåndede han i sin hustrus arme.

2. maskinmesteren John Fay og fru
Hansen blev nu, som Teuku Oemars fan-
ger, ført med ind i junglen – klokken var
ca. 08.00. Netop som de var forsvundet fra
stranden, kom Eduardo Roura ud fra
buskadset, hidkaldt af råbene og skudsal-
verne fra bugten. Han tog en efterladt jolle
og sejlede ud til »Hok Canton«, kun for at
erfare den skrækslagne besætnings beret-
ning om den drabelige hændelse. Han
beordrede straks »klart skib«. Da der efter
et par timers hårdt arbejde var tryk på ked-
lerne, førte han det stærkt molesterede
skib, med de to dræbte besætningsmed-
lemmer ombord, til Olehleh, som han først
nåede ved 20-tiden samme aften.

Eftersøgnings- og straffeekspeditionen

Da nyheden om overfaldet nåede frem til
de hollandske kolonimyndigheder den 15.
juni, blev der straks udstedt ordre til den
militære ledelse om, at der så hurtigt som
muligt skulle sendes en straffe- og efter-
søgningsekspedition afsted.

Den hollandske kanonbåd »Palembang«
patroljerede samme dag ud for Achins
nordkyst. Fra land blev der signaleret ud til
skibet, at det straks skulle vende tilbage til
Olehleh for at tage passagerer med. Kap-

tajnen, J.E. Sickens, vendte om og få timer
senere kom en repræsentant for den hol-
landske guvernør samt nogle achinesiske
fyrster ombord, heriblandt krigsfyrsten af
Rigas. Sammen skulle de forsøge at for-
handle med Teuku Oemar om en hurtig
løsning på affæren.

Efter at have taget kul ombord til rejsen,
satte »Palembang« kursen syd over. Der
blæste en stærk nordvestenvind, så kaptajn
Sickens måtte passe på de farlige rev langs
vestkysten. Næste formiddag nåede de
frem til bugten. Den stærke blæst og de
høje bølger gjorde det til et farligt foreta-
gende at sejle ind i bugten ad den nordlige
passage, som almindeligvis blev anvendt. I
stedet lykkedes det kaptajnen at komme
ind af den sydlige indgang, da blæsten hen
under aften var taget noget af.

Hele næste dag, den 17. juni, forhandle-
de den hollandske repræsentant, de achine-
siske fyrster og Oemar uden noget resultat.
Dagen efter kunne »Palembang« derfor
vende hjem til Olehleh med uforrettet sag.

Den noget større kanonbåd »Merapi«,
en hjuldampere under kommando af kaptajn
D.G. Brand, var den 23. maj blevet beor-
dret til Achin som afløser for krigsskibet
»Bromo«. Som det nye »flagskib« for
Achins krigsflåde, var »Merapi« på patrol-
je ned langs østkysten, da en hollandsk
damper bragte melding om overfaldet på
»Hok Canton«. Kaptajn Brand vendte
straks tilbage til Olehleh.

»Merapi« ankom til Olehleh den 19.
juni, netop som »Palembang«, fulgt af
søsterskibet »Sambas«, igen satte kursen
mod Rigas. En ny officer, kaptajnløjtnant
W.J.H. de Kanter, fik kommandoen over
samtlige kanonbåde, herunder kommando-
en som kaptajn på »Merapi«. Oberstløjt-
nant H.K.F. van Teyn blev udpeget som
øverste leder af ekspeditionen, som bestod

Hollandsk straffeekspedition.

af en troppestyrke bestående af 19 officerer, 380 menige soldater og 67 marineinfanterister – ialt 466 mand.

Efter at have lastet kul til turen, sejlede »Merapi«, sammen med troppetransportskibet »Devonhurst« og toldskibet »Zee-meeuw«, den 20. juni afsted med kurs mod Rigas.

De ankrede op i en bugt ca. 10 km. nord for Rigas. Næste morgen startede den militære aktion. Hærstyrken bestod af tre bataljoner, hhv. 3., 12. og 14. infanteribataljon, hver med 6 officerer. Man landsatte nu 3. og 14. bataljon ved Lho Kloempang. Den ene styrke gik i en bue ind i landet, mens den anden gik langs stranden mod Rigas, for derved at afskære Teuku Oemar og hans folk fra at flygte nordpå.

Imens fortsatte den tredje styrke, 12. infanteribataljon, til selve Rigas. Her åbnede de tre kanonbåde ild mod landsbyen, mens soldaterne hurtigt blev sejlet ind til stranden, fulgt af marineinfanteristerne under kommando af kaptajnen på »Sambas«, W.E. Hazenberg. Soldaterne fandt landsbyen øde og forladt. Beboerne var flygtet hovedkulds, da den første hollandske kanonbåd dukkede op i bugten. I huse-
ne fandt soldaterne nogle ting som stammede fra »Hok Canton« og en hel del achinesiske våben.

Efter oberstløjtnant van Teyns plan skulle 12. bataljon have overrasket achineserne i Rigas og derefter jaget dem nordpå lige i favnen på 3. og 14. bataljon. Tueku Oemar var imidlertid søgt længere ind i

landet, og havde forskanset sig i sit hovedkvarter i landsbyen Koeta Brandong.

12. Bataljon måtte nu på egen hånd følge achineserne, men efter få timers march faldt styrken i baghold. Under den efterfølgende skudveksling blev en officer og to menige såret, hvorpå hollænderne trak sig tilbage til Rigas.

Ombord på det ubevæbnede toldskib »Zeemeeuw« faldt kaptajn Schaafsma ned af en trappe og blev alvorligt såret. Han blev bragt ombord på »Palembang« hvor han døde af sine kvæstelser. Næste morgen blev hans lig overført til »Zeemeeuw«, som straks satte kursen mod Olehleh.

Den 22. juni var alle tre styrker samlet i Rigas og man begyndte at indskibe soldaterne. Da de to første bataljoner var kommet ombord, var det imidlertid blæst op og en af jollerne kæntrede i brændingen. Van Teyn besluttede derfor, at den sidste bataljon blev nødt til at bivakere på stranden. Under indskibningen, og natten igennem, kom det til skudvekslinger med achinesiske snigskytter, men ingen blev ramt.

Næste morgen, den 23. juni, var vinden svagere og man påbegyndte indskibningen af den sidste styrke. Samtidigt patruljerede en stor landgangsjolle, en såkaldt »slup«, langs stranden. Pludseligt blev der åbnet ild mod sluppen inde fra buskadset. De 20 ombordværende marineinfanterister i sluppen svarede straks igen. Ildkampen varede et par minutter, indtil et par skud fra kanonbåden »Palembang« satte achineserne ud af spillet. Da alle soldater var kommet ombord, satte hollænderne atter kursen nordover til Lho Kloempang. Her blev en mindre styrke landsat. Den skulle forsøge at tage en af Tueku Oemars nære slægtninge tilfange. Soldaterne marcherede nordpå til landsbyen, der lå ca. en times march fra kysten, blot for at erfare, at

»fuglen var fløjet«. Da styrken var vendt tilbage uden resultat, lod man »Sambas« blive liggende i bugten, mens bevæbnede slupper foretog skinmanøvrer, som om man ville landsætte hele styrken der. Imens returnerede de tre øvrige skibe hastigt til Rigas. En mindre styrke blev hurtigt landsat, idet man håbede på at Teuku Oemar havde voget sig ned i landsbyen, men nej, heller ikke denne gang lykkedes planen.

Den 24. juni blev en infanteribataljon på 125 mand, samt de 67 marinesoldater sendt op i bjergene til landsbyen Koeta Brandong og Tueku Oemars befæstede bolig. Undervejs, mens soldaterne kæmpede sig vej gennem buskadset, blev de beskydt af achinesiske snigskytter og 2 soldater blev dræbt, mens 6 blev såret. Efter en kort, men heftig, kamp om Koeta Brandong, indtog hollænderne landsbyen. 21 Achinesere blev taget til fange, heriblandt 3 mindre betydende fyrster, 10 kvindelige slægtninge til Teuku Oemar, herunder 5-6 af hans koner³ og et barn.

Husene blev nu grundigt undersøgt og i et af dem var der klare spor, der viste, at fru Hansen havde befundet sig der indtil ca. en time før soldaterne ankom. Husene blev nu tømt for folk, hvorefter der blev sat ild på landsbyen. Fangerne blev taget med tilbage til Rigas og ført ombord på de hollandske skibe. De to dræbte og de 6 sårede soldater blev ført ombord på »Zeemeeuw«, som atter vendte tilbage til Olehleh.

Den 25. juni satte skibene kursen nordpå til Lambesi-flodens udmunding, som man nåede dagen efter. Nogle slupper fyldt med marinesoldater blev sat i vandet. Soldaterne fik til opgave at ro op ad floden til et par af Tueku Oemars landsbyer og ødelægge dem. I en af landsbyerne, Tjot-jadi, skulle de forsøge at tage en af Oemars allierede, Teuku Nanta, til fange. Strømmen i

floden var imidlertid for stærk for soldaterne. Efter et par mislykkede forsøg på at kæmpe sig vej op ad floden, blev operationen afblæst.

Chefen for ekspeditionsstyrken, oberstløjtnant van Teyn, besluttede nu at vende hjem til garnisonen i Kota Radja med fangerne. Skibene satte kursen nordpå og de nåede Olehleh samme aften kl. 19.30.

Efter at have taget ny proviant ombord, og fået fyldt kullagrene op, tog kanonbåden »Sambas« sydpå til Rigas igen. Her skulle den våge over bugten og være parat til at tage imod en eventuel udsending fra Teuku Oemar. Med ombord var en repræsentant for den hollandske guvernør.

I de efterfølgende 10 uger blev alt fra militære sanktioner til forskellige forhandlingsløsninger bragt på bane, men stadig uden videre held.

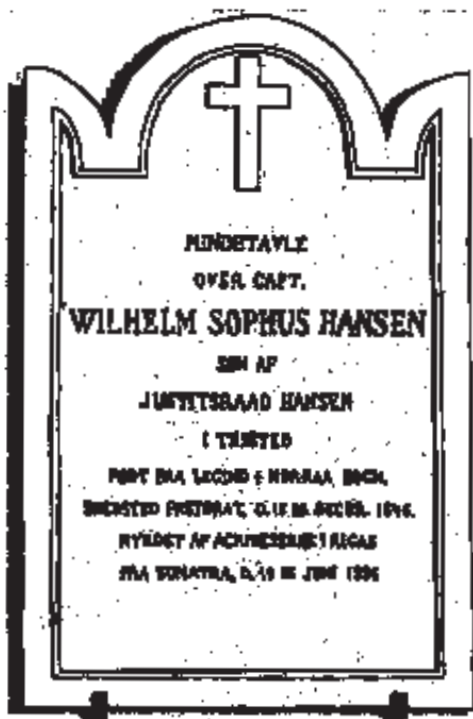
Den 14. august kom et hollandsk krigsskib, krydseren »De Ruyter«, under kommando af orlogskaptajn junker T.E. de Brauw, til de achinesiske farvande for at tvinge Teuku Oemar til at frigive fangerne. En forhandlingsløsning var på dette tidspunkt ved at komme istand, men Oemar tøvede. »De Ruyter« beskød Lambada, en af de andre krigsfyrsters landsbyer, for derved at demonstrere for Oemar hvad der ventede ham, hvis han ikke udleverede fangerne snarest. Alligevel blev fru Hansen og John Fay først frigivet den 6. september 1886, og det mod en løsesum på ialt 25.000 \$ (ca. 94.000 kr.). De blev sejlet til Kota Radja, hvor de blev undersøgt af læger. I de efterfølgende par uger genvandt de deres helbred og de kunne rejse tilbage til Penang.

Den 10. september sejlede »De Ruyter« til Meulaboh, hvor en repræsentant for de hollandske kolonimyndigheder, den achinesiske krigsfyrste fra Meulaboh og de

mandlige gidsler, som var blevet taget til fange under den første ekspedition, blev sat i land. I den efterfølgende uge blev disse gidsler ført tilbage til Rigas, hvor en ny krigsfyrste skulle vælges. Endvidere blev der inddrevet bøder fra Teuku Oemars distrikter, til dækning af løsesummen. »De Ruyter« vendte tilbage til Olehleh den 19. september med den hollandske repræsentant ombord.

Den 20. september afsejlede repræsentanten med »Devonhurst« og »Zeemeeuw« til Rigas. Ombord var to achinesiske krigsfyrster, Teuku Bait og Teuku Nja Banta, samt de 10 kvindelige gidsler. De blev sejlet i land ved Rigas. To dage senere valgte en ny, og mere hollandskvenlig »krigsfyrste af Rigas«. Indsættelsen af fyrsten foregik under den stadige tilstedeværelse af 75 hollandske soldater i selve landsbyen, og to bevæbnede slupper tæt ved kysten. Ude i bugten var kanonbåden »Palembang« og krydseren »De Ruyter« dukket op. Alt forløb derfor roligt. Dagen efter vendte den hollandske styrke hjem til Olehleh – »Hok Canton«-affæren var slut.

Og dog. I Penang havde de kinesiske ejere af skibet lagt sag an imod Edouard Roura, idet de beskyldte ham for at have lokket kaptajn Hansen i et baghold. John Fay blev indkaldt som vidne i sagen og måske blev også fru Hansen afhørt. Under retssagen kom det bl.a. frem, at Roura, der allerede under »Nisero«-affæren havde vist sin antihollandske holdning, havde været med til at fremkalde overfaldet. Han havde fortalt Teuku Oemar, at kaptajn Hansen på en beværtning i Olehleh havde pralet med, at han nok skulle fange Teuku Oemar til hollænderne, hvis han fik chancen. Samtidigt havde Roura oplyst, at der var 5.000 \$ ombord på »Hok Canton«, og at Oemar måske i sidste ende kunne slå en ligeså

Mindetavlen i Thisted Kirkes våbenhus.

god handel af med hollænderne som hans rival i syd, Teuku Imam Muda, havde gjort et par år tidligere.

Vidneudsagnene kunne dog ikke med sikkerhed fastslå Rouras medvirken og sagen faldt.

Efter et par måneders rekreationsophold i Penang, vendte Jacobine Hansen hjem til Danmark i december 1886, hvor hun bosatte sig i København. Hun forsøgte, med hjælp fra det danske udenrigsministerium, at opnå en livsvarig pension fra den hollandske regering som erstatning for tabet af sin mand, men uden held.

Omkring 1. juni 1887 besøgte hun sine gamle forældre i Torshavn. Syv uger senere døde hendes mor og Jacobine blev på Færøerne i et års tid, inden hun vendte tilbage til København. I juni 1900 tog hun igen til Færøerne, denne gang for at hjælpe sin far, og hun blev i Torshavn de følgende to år. I sommeren 1902 rejste hun tilbage til København, kun 43 år gammel.

NOTER:

1) De såkaldte »Straits Settlements« – stræde bosættelser, bl.a. Singapore og Penang.

2) Deres achinesiske titel er »uleebalangs« som i hollandske og britiske værker om emnet oversættes med »warlord« – krigsherre/krigsfyrste. Det gælder for denne betegnelse som for mange andre i forbindelse med hollandsk kolonihistorie, at de har flere forskellige stavemåder. F.eks. har jeg valgt mindepladens »Achins« mens samme område i andre kilder findes omtalt som: Atchin, Atkin, Atjeh, Achem, Achen, Atcheh, Atcheen, Acheen, Achim, Atchein, Atjin, Atsjien, Atsjeh og Adsien.

De fleste lyder som et nys – men det er ikke nemt at arbejde med så mange betegnelser for et

og samme landområde!

3) Som krigsfyrste måtte Oemar, i kraft af hans position i samfundet, efter islamisk tradition holde op til 44 koner. Men så mange havde han alligevel ikke råd til.

Tak til de mennesker som rundt omkring i Danmark, Holland, England, Malaysia, Java, på Sumatra og Færøerne har hjulpet mig i mit arbejde med denne artikel.